

שאל ופשוט

אשכול יוסף

מאוצרותיו של הרה"ג יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחבר סדרת "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים
וספרי "כרם יוסף" על הש"ס

מתקיימת יעדר שביתת התורה?

**מדוע העולם ממותינים לקיים מצות עשה
של כתיבת ס"ת רק לפני המיתה?**

שאלה:

צ"ב מדוע מצות "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", מקיימים המתים יותר מהחיים, והרי פלא הוא, שהרי כל מצוה בנ"א רודפים אחריה לקיימה בהקדם, זריזין מקדימין, והכל רודפים אחר אתרוג יקר וארבעת המינים מהודרים, ובונים סוכה לתפארה, ומדקדקים במצות מצה וד' כוסות, וצדקה לעניים, ואפי' יש המחזירים אחרי ראשית הגז ופטר חמור ושביתת קרקע בשביעית, ואילו מ"ע של כתיבת ס"ת מניחים לקיימה רק לפני המיתה. עוד צ"ב, כיון שטעם המצוה שיכתוב ס"ת וילמד בה, א"כ אדרבה יש להקדימה לקיימה בעוד כוחו במותניו?

וכן מצינו בהלכות מתנת שכ"מ (פ"מ ל"ג סעיף כ"ג), אודות מי שאמר לפני מותו תנו ס"ת לבהכ"ס, שנותנים באותה העיר שהוא רגיל בה. וראה עוד בתשו' הרשב"א (סי' קנ"ז, וסי' קכ"ט), שנשאל אודות אדם שלפני מותו ציווה להקדיש ס"ת, ודן גבי שיעור דמיו וזמן השלמתו.

וא"כ דבר פלא למה גדולים וטובים מניחים לקיים מ"ע של ועתה כתבו לכם רק לעת פטירתם?

התשובה:

אשרי מי שזוכה לקיים מצות עשה של כתיבת ס"ת בהידור ובדמי ימיו, לרבות גם קניית ש"ס ופוסקים, לצאת ידי"ח כל הדעות, ולזכות לכל הסגולות והמעלות.

אמנם רוב העולם אין מקיימים מצוה זו אלא בערוב ימיהם לעת זקנתם, ורבים מצוים לבניהם אחריהם או שסומכים על זרעם שיעשו על שמם ס"ת. ואפשר שסומכים על דעות הפוס' שבזה"ז אדם יוצא ידי"ח גם בספרים ופירושיהם, ואין לך א' מישראל שאינו קונה ספרים לב"ב או משאילים לאחרים.

נראה להביא סמך למנהג ישראל קדושים, שאם אינם נביאים, בני נביאים הם, וממשה רבינו ע"ה רבן של כל הנביאים למדו, שג"כ כתב את ספר התורה ביום מותו. ונראה ליתן טעם בדבר, שכוונת המצווים בזה ביום מותם, לצוות לבניהם ולכל זרעם אחריהם, ללמוד בתורה הקדושה, ולקיים כל הכתוב בספר התורה. ועיין במקורות עוד טעמים ותרור"נ.

מקורות:

הנה מנהג ישראל קדושים, אם הם לא נביאים, בני נביאים הם, ולפענ"ד ודאי מוכח שנהגו כן לפי שמקיימים מ"ע של

מדוע לא נאמר "וידתנו" לי תרומה?

הנה בספר בני מצוה לידידי הגאון רבי נחום בוקר שליט"א בפרשתו מביא מהשב שמעתתא שהקשה מדוע נאמר "ויקחו לי תרומה", ולכאן יותר היה מתאים לכתוב "וידתנו", שהרי התרומה למלאכת המשכן היה בגדר נתינה?

והביא בספר בני מצוה מספר תולדות יצחק לדודו של מרן רבינו הב"י זצ"ל רבי יצחק קארו זצ"ל שתירץ שלפעמים הנותן נחשב כאילו מקבל, והוא כשהמקבל אדם חשוב, כמו"ש בקידושין דף ז' נתנה היא ואמר הוא, אם הוא אדם חשוב מקודשת, כיון שבמה שמקבל יש הנאה להנותן, וחשיב שנותן לאשה הנאה ומקדשה בזה, וכמו"כ כאן נאמר "ויקחו לי תרומה", כלומר ויקחו ממני תרומה, שבוטנתם לי תרומה מקבלים ממני, ואני הוא הנותן והם המקבלים. וכ"כ האלשי"ך הק'.

וכתב השב שמעתתא דבזה מתורץ מדוע הקפידו בתרומת המשכן שיהיה לשמה, שבוה דרשו לי לשמי, והלא בכל התורה מתוך שלא לשמה בא לשמה, וכן דרשו חז"ל על מצות צדקה פסחים דף ח' ועוד, האומר סלע זו לצדקה בשביל שיהיה בני ה"ז צדיק גמור. אלא הדנה הר"ץ בקידושין ז' ביאר דלדעת רב בב"מ דף מ"ז חליפין בכליו של קונה, ולא מהני בכליו של מקנה באדם חשוב, דרק כשמקבל מתנה גמורה נחשב הנאה להנותן, אבל במתנה ע"מ להחזיר אין לנותן הנאה כ"כ, וכיון שסתם חליפי סודר ע"מ להחזיר, לכן מועיל רק בכליו של קונה ולא בכליו של מקנה. וא"כ הוא הדין כאן הנותן שלא לשמה, רק ע"מ לקבל תועלת כגון שיחיה בנו וכדו', הוי כמו מתנה ע"מ להחזיר, ולא נופל ע"ז הלשון "ויקחו", וכדי שתהיה נחשבת קבלת הקב"ה כנתינה, צריך ליתן התרומה בנתינה גמורה. וע"כ בספר בני מצוה שם שדן מסברת הקצה"ח שאינו חליפין שאינו מתנה כלל, אלא רק קני ע"מ להקנות כמו"ש בנדרים מ"ח.

ע"ל שבדוקא לא נאמר ויתנו לי, אלא ויקחו לחי תרומה, רמז למ"ש בגמ' ב"ב דף ט' ע"א, א"ר אלעזר גדול המעשה יותר מן העושה, שנא' "והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם", וביאר רש"י טורח המעשים את חבריהם, מדלא כתיב והיתה הצדקה שלום. שו"ר בספר מגיד מושיעים, שתירץ בזה"ל: דבעא הקדוש ברוך הוא דבהאי נדבה יהו בני ישראל האורחים גבאים ולא מערב רב, והיינו דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה כלומר ב"י יקחו התרומה כלומר הם יגבו אותה, כלומר וממני יגבו אותה מאת כל איש אף מערב רב, ע"כ.

וע"ל שנאמר ויקחו להורות שהנתינה לא תהיה על ידו שיתן מיד מידו לגובר, אלא יקחנה ע"י בניו ובנותיו ובני ביתו להנכח במצות הצדקה, כמו שמצינו אצל א"א יוקח נא מעט מים, ע"י שליח, ומסתמא היינו ע"י בנו ישמעאל להנכו במצוות.

מרן החיד"א בנחל קדומים מתרץ ע"פ מה שפירש רש"י לי "לשמי", רמז מ"ש רבינו האר"י ז"ל דבמעשה הצדקה יש יחוד לשם הוי"ה ב"ה, הזרוע כתמונת ו' וחמש אצבעות נגד ה' והפרוטה כעין ו' וה' אצבעות העני כדמות ה'. ובוה פירשו "עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה'", דבין העשיר והרש נתייחד שם הוי"ה, וזה רמז לי לשמי שמצדקה תהיה לי לשמי לייחד שם הוי"ה ב"ה. ולכן נאמר "ויקחו לי תרומה" ולא נאמר "ויתנו", רמז שיקחו לו כביכול השכינה לייחד, ע"י הצדקה.

ע"ל ע"פ מ"ש במדרש רבה "ויקחו לי תרומה" זה שאמר הכתוב "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעוובו", והיינו שע"י נתינת הצדקה זוכה לתורה ולכל הברכות וההבטחות, ולכן נקט לשון קיחה, גם להורות שזוכה בתורה שנאמר בה לקח טוב, וגם שזוכה להרבה קיחה כאמור. וע"י מ"ש בזה הגר"א בספרו קול אליהו.

ע"ל ע"פ מ"ש בגיטין דף ז' ע"ב, "ועניתך לא אענך עוד", אמר מר זוטרא אפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה, "לא אענך עוד", תני רב יוסף שוב אין מראין לו סימני עניות. ולכן בא הכתוב לומר ויקחו לי תרומה, שג"כ מי שאין לו מה ליתן מאומה, יקח מאחרים בהלוואה וכדו' ויתן.

בספר תפארת שלמה מביא בשם הסה"ק שהכתוב בא להורות שגם בליקחת התרומה או הנדבה, צריך לכוון לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ולא להנאת ממון בלבד, כי כמו שהנותן הצדקה הוא עושה בזה היחוד של שם ה' כנ"ל.

המשך - כתיבת ס"ת לפני המיתה

ועתה כתבו לכם בכל ספר קודש שאדם קונה ולומד בו, או משאילו לאחרים, שאין לך א' מישראל שלא קונה במשך ימיו כמה ספרים, הן ללימודו או ללימוד ב"ב, או להקדיש לבהכנס, וכל אדם מלבד שקונה לעצמו, קונה לבניו, וקונה ג"כ לחתניו ליום חופתם, ספרים ללמוד בהם, וא"כ כבר קיים את המצוה, ולפני מותו מקיימה בהידור בכתיבת ס"ת. וכמ"ש הרא"ש (יש הלכות ס"ת), ואומר אני אע"פ שבודאי מצוה גדולה לכתוב ס"ת, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ו מהל' ס"ת ה"ב): "מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ס"ת לעצמו, שנא' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת, כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בו השירה, לפי שאין כותבים ס"ת פרשיות פרשיות". מ"מ זהו בדורות הראשונים, שהיו כותבים ס"ת ולומדים בו, אבל האידנא שכותבים ס"ת ומניחים אותם בבתי הכנסת לקרות בהם ברבים, מ"ע על כל איש מישראל לכתוב חומש התורה ומשנה וגמרא ופירושיהם להגות בהם הוא ובניו, כי מצות כתיבת התורה היא כדי ללמוד בה, שנא' ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם, וע"י התלמוד ומפרשיו ידע פירוש המצוות והדינים על בוריים, לכן הם הם הספרים שאדם מצווה לכותבם, וגם שלא למוכרם אא"כ ללמוד תורה ולישא אשה, והביאו הטור (י"ד פ"ג ע"ג). וביאר הב"י (סע), שהרא"ש בא לחדש חיוב כתיבת חומשים וש"ס ופירושיהם, שגם אלו בכלל מצות כתיבת ס"ת, ושזה יותר מצוה מלכתוב ס"ת ולהניחו בבהכ"נ לקרות בו ברבים, אבל לכתוב ס"ת ולקרות בו הוא ובניו פשיטא שזוהי עיקר קיום מ"ע גם בזה", שהרי הוא נוהג בו כמנהג הדורות הראשונים. וכתב רבינו ירוחם ע"ד הרא"ש, שכן כתבו הגאונים. ע"כ. וכדברי הב"י כ' הב"ח והט"ז הגר"א הבאר שבע והחיד"א בברכי יוסף (סע), ועוד הרבה פוס' כמבואר באריכות בשו"ת יביע אומר (פ"ד י"ד ל"ו).

והנה בדברי הב"י, יש להסתפק אם ר"ל שבספרים ג"כ מקיים מצוה, אך לא יוצא ידי"ח המצות עשה לולא הס"ת, או ר"ל שמי שקונה ספרים יצא ידי"ח כתיבת ס"ת, כיון שהיא בכלל המצוה של ועתה כתבו לכם, ואין עליו עוד חיוב לכתוב ס"ת, אלא שגם מי שכותב ס"ת מקיים המצוה אפי' בזה", וכצד זה נראה לפענ"ד, דהנה מוכח כן מדבריו: א'. כיון שביאר שבכתיבת ספרים ג"כ מקיים המצוה, ומניין לחדש עוד ענף במצוה מה שלא היה מתחילה, מה גם שלא משמע שבא לחדש ענף חדש, וגם דבר שאינו מסתבר. ב'. הרי הרא"ש כתב להדיא שספרים עדיף מכתבת ס"ת, ולא יתכן כן, אם אינו מקיים בהן המצוה.

וכן נראה ממה שהאריך בשו"ת יב"א (ס"ט י"ד פ"ג), לבאר שמקיים מ"ע של ועתה כתבו לכם, בקניית ספרים ופירושיהם, והרחיב את הדבר גם לחיבורי הלכה מת"ח בזה", ספרים שילמדו בהן. והביא מ"ש בשו"ת חת"ס (י"ד פ"ג נ"ד) להשיג על הב"י, דלדידן דק"ל כר' יהודה דלא דרשינן טעמא דקרא להקל, אי"כ לעניין חיוב כתיבת חומשים וש"ס ופוסקים ומפרשיהם דרשינן טעמא דקרא, ואינו יוצא י"ח בכתיבת ס"ת בלבד, ואם באנו להחמיר, א"כ צריך גם ס"ת וגם ספרים ופירושיהם. והשיב עליו ביבי"א בדגמ' ב"מ (קטז). וסנהדרין (כ"ב), מבואר דאע"ג דבעלמא לא דריש ר' יהודה טעמא דקרא, מ"מ דורשים היכן שמופרש להדיא הטעם, כמ"ש מה טעם לא ירבה לו נשים, משום שלא יסור לבבו. וגם כאן מפורש הטעם "כתבו לכם את השירה הזאת, ולמדה את בני ישראל, שימה בפייהם", ודברי הרא"ש אליבא דכו"ע, עש"ב. והביא עוד מ"מ מרן הגר"ח פלאגי בספרו רוח חיים (פ"ג ע"ג), שלכן הוא הדין מי שנודב כסף להדפסת ספר חדש מתורת הראשונים או האחרונים, שזהו בכלל מ"ש (כמוצטט), "וצדקתו עומדת לעד", זה הכותב ספרים ומשאילם לאחרים. והביא עוד מ"מ הגר"ח בשו"ת סמיכה לחיים (י"ד פ"ג א'), אודות מי שנדר לקיים מ"ע של כתיבת ס"ת, והתחיל בעשיית המצוה, ואחר כתיבת היריעה הראשונה היתה למאכולת אש, ואין הקלף מצוי בעיר לכתוב עליו ס"ת, וכמה עיכובים קרו לגבי השלמת המצוה, שיכול לשנות נדרו, ולקנות ספרי ש"ס ופוסקים, ולמוסרם לת"ח השקוד על לימודו שילמוד בהם, ע"פ מ"ש הרא"ש שבזה"ז המצוה היותר גדולה

היא לקנות ש"ס ופוסקים ומפרשיהם. ומוכח שבספרים ופירושיהם יוצא ידי"ח המצוה, שאל"כ הרי לא יוצא ידי חובת נדרו לקיים מ"ע דועתה כתבו לכם, ואע"פ שכתב שם שג"כ יתירו לו הנדר, מבואר שם שכ"כ לרווחא דמילתא, דזיל בתר טעמא. ולכא"ו יסוד דין זה מפורש ג"כ בס' חסידים (פ"ג ח"ד), שכ' בזה"ל: וכן איש ואשה שנדרו ואמרו דעתי למצוה רבה לתת כסף לס"ת לפי שהוא יחשוב אין מצוה כזו, יאמר לו כיון שלבך למצוה ושיהיה מעיין תדיר בס"ת שאתה חפץ, אינה כ"כ מעלה, שהרי יש לקהל הרבה ס"ת, אלא תן לצורך ספרים להשאיל שילמדו וצדקתם תעמוד לעד, עכ"ל.

אמנם עדיין צ"ב מדוע נהגו להקדיש ס"ת דוקא לפני המיתה?

ונראה להביא סמך לדבר ממה שמצינו אצל רבן של הנביאים אדוננו משה רבינו ע"ה שבעת מותו כתב את הס"ת בדמע, כמבואר בכתובים בפרשת וילך, וכן איתא במדרש רבה (ס"ג פ"ט א"ט), אמר רבי ינאי "הן קרבו ימיו", כיון שידע משה שיהיה לו למות כתב באותו היום י"ג תורות, י"ב ל"ב שבטים ואחת הניח בארון שאם יבקש לזייף דבר שיהיו מוצאים אותה שבארו. וצ"ב מדוע המתין משה עד יום מותו, דהנה במדרש משמע שהיה דין בכתיבה של הס"ת שיהיה ביום מותו, שלכך המתין עד יום מותו, ונראה בס"ד לבאר שבדוקא בא הכתיבה והציווי על כתיבת והקדשת ס"ת ביום המיתה, להיות כל הכתוב בס"ת כצוואה של המת לבניו אחריו ולכל זרעו, ללמוד התורה ולקיים כל הכתוב בס"ת, וגם מי שכבר מת ולא כתב או ציווה, עושים לו ספר תורה מה"ט, להורות שזו היתה צוואתו לכל הדורות הבאים אחריו, לקיים כל הכתוב בתורת משה רבינו ע"ה, וכמ"ש בדרשות ר"י אבן שועיב (פ"ט ו"א), בשם רבינו הרמב"ן ז"ל שמיעקב אבינו ע"ה למדנו, כי מעשה האבות סימן לבנים, שכאשר האדם מרגיש אפיסת כוחותיו וימיו קרובים למות, שיצווה בניו וב"ב אחריו, כי כן מצינו ביעקב "ויצו אותם", "ויכל יעקב לצוות את בניו", וכן נהגו אחריו, שמצינו בדוד "ויצו את שלמה בנו", וכן אמר ישעיהו לחזקיהו "צו לביתך", וכן לאחיתופל "ויצו את ביתו וגומר". ויש ללמוד יסוד הדבר בעניינינו, מ"מ ש בדעת זקנים (סע), בשם המדרש, וז"ל: אותו יום של ז' באדר קודם פטירת משה רבינו כתב י"ג ספרי תורה ל"ב שבטים, וקרא לכל שבט ושבט והוכיחן והזהירן על התורה ועל המצוות, אנשים בפני עצמן ונשים בפני עצמן, וס"ת א' לקח והניחו לצד ארון הברית שנא' "לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'", ומבואר שיש קשר בין הכתיבה של משה לציווי השבטים על התורה וקיום המצוות.1.

ע"ל שמה שמקיימים מצות כתיבת ס"ת לפני המיתה, להועיל ולהיות סגולה למת, שבעת מותו עולה ללמוד וללמד בפמליא של מעלה, ולכן סמוך למיתה מקדיש ס"ת או מצווה כן לב"ב להיות לו לסימנא מילתא, להצליח בלימודו שם למעלה, שהלימוד למעלה צריך עזר רב כמו שדרשו חז"ל (מנחות י"א: וע"ה) גבי יהודה, שמשה רבינו התפלל עליו שיצליח בלימודו בשמים, ע"ש כל המעשה. ובמדרש משלי (פ"ט פ"ג) מובא דבר מבהיל, שלעת"ל הקב"ה שואל לת"ח האם עסקת בכל חלקי תוה"ק, מקרא משנה, הלכות, אגדה, ומעשה מרכבה, ואם משיב שעסק, בוחנים אותו על מה שלמד. ועל זה בקש דוד (תהלים כ"ט), "ה' בוקר תשמע קולי בקר אערך לך ואצפה". והגר"א באבן שלמה (פ"י א"ט כ"ט) כתב, הצדיקים מצפים על החכם בעוה"ב שיגיד להם חידו"ת, וכשבא הצדיק לגן עדן נותנין לו ק"נ ימים (י"ג ק"ט) לדרוש ברבים וע"ע ריש ס' מגיד מישרים.

עוד רוצה המת בהקדשת הס"ת כדי שיהיו שפתותיו דובבות בקבר, כמ"ש רבינו הרמב"ם בהקדמתו למורה נבוכים, שע"י שהאדם כותב או מדפיס ד"ת ברבים, כאילו דרשו בתוך רבבות אלפי ישראל, ובפלא יועץ (ע"ה כמ"ה ועוד הינה פ"ט), כתבו שג"כ בזה לימטי ליה הנאה פרי מעלליו בעוה"ב, שיהיו שפתותיו דובבות בקבר. וכמ"ש ביבמות (י"ג:), "אגורה באהלך עולמים, אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יה"ר שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז, שכל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר. וע"י סנהדרין (כ"ג).

הוספות: מדוע העולם ממתילים לקיים מצות עשה של כתיבת ס"ת רק לפני המיתה?

גם בספר באר שבע, וקרא תגר על המנהג בזה, וכ' דארברה ראוי לקיימה בהידור ובזריות כמו כל המצוות כולן.

והמהרה"ו (שגר המלכות וילך) כתב" יש נמנעים מלקיים מצוה זו של כתיבת ס"ת, מפני ב' דברים, האחת שאינם יודעים לכתוב, והושבים שעיקר המצוה לכתוב בידו, והשנית לפי שאין בזמננו בקיאים בחסרות ויתירות פתוחות וסתומות כמו"ש בקידושין דף ל'. והנה סברתו השניה היא כדברי הנה"ב וכבר השיבו ע"ז האחרונים.

הנה בשו"ת שאגת אריה (פי' ל"ו) הגם שהסכים לפירוש הב"י אליבא דהרא"ש, מ"מ חידש שכיון שאין אנו בקיאים בחסרות ויתרות, בטלה בזה"ז מצות עשה דכתיבת ס"ת, דחוב כתיבת ס"ת הוי משום מצות ת"ת שלא תשתכח תורה מישראל. ובשו"ת חקרי לב (פ"ג י"ד ס"ט ק"ט), כ' שאין דבריו מוכרחים, דאולינן בתר רוב ספרים, וכמ"ש אחרי רבים להטות, וכמ"ש הרשב"א בזה בשו"ת המיוחסות (פי' ל"ג), דאולינן בתר הרוב לענין יתירות וחסרות. וע"ע מ"ש בזה בשו"ת בי"א (מ"מ י"ד פי' ל"ו), ג"כ להשיב על השאגת אריה. ותמיהני, דלפי המבואר דגם בספרים ופירושיהם מקיים מ"ע של ועתה כתבו לכם, פשיטא שגם בס"ת מקיימים, אפי' שאין בקיאים בחסרות ויתירות, דמ"מ ראוי הוא למאד ללמוד מתוכו, והיאך גרע מספרים ופירושיהם, וי"ל דמ"מ סברת השאגת אריה, דכיון שהוא פסול ולא נכתב כפי השירה הזאת, ממילא אין יוצאין בו יד"ח דלא על זה דיבר הכתוב, שאין הכוונה להרבות ספרים שאינם מדויקים, ואה"נ גרעו משאר ספרים ופירושיהם, ומה"ט לא השיבו על השאגת אריה מטענה זו.

ויתכן שהעולם משתהה בקיום מצוה זו, בהיות וכתיבת ס"ת שלם, עולה הרבה כסף, ועל אחת כמה וכמה בשביל ס"ת מהודר, ויתכן שאצל רוב העולם זה הוצאה של יותר מחומש, והרי אין חיוב להוציא יותר מחומש אפי' בשביל קיום מצות עשה, וכמבואר בב"ק (ט). שאין חיוב להוציא ממון רב על מצות עשה, וכתבו התוס' (ט. ד"ה אלימלך) דמשמע מזה שאין צריך לבזבז כל ממונו כדי לקיים מצות עשה, כגון לקנות אתרוג, אפילו לא ימצא בפתוח והוי מצוה עוברת, ואפילו שליש ביתו אינו מחוייב להוציא, והביאו מ"ש בגמ' כתובות (ג). המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. וכן פסק הרמ"א (או"ח ס"ט מ"ו), בשם הרא"ש ורבינו ירוחם (נ"י מ"ג), וי"ל: "מי שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת אין צריך לבזבז עליה הון רב, וכמ"ש המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, ואפי' למצוה עוברת". אמנם עדיין קצ"ב שאין משתדלים ומתאמצים לקיימה, כמו בשאר מצוות אפי' שאין חייבים בהן.

והנה החיי אדם (פ"א ל"ג סעיף ג'), כתב, וי"ל: נראה לי דהספקת לומדי תורה קודם לכתיבת ס"ת, ודלא כהמוון שחושבים שכתבת ס"ת מצוה שאין למעלה ממנה, ובה לבד קונים עוה"ב ואינם נותנים להספקת לומדי תורה כלל, והם בחושך ילכו, ומכ"ש שמשפוזרים בשעת נתינת ס"ת לכהננס בסעודות וריבוי נרות והוצאות מרובות, ואילו ישמעו לדברי חכמים, בודאי יותר טוב לפזר לעניים הלומדים, עכ"ל. ומבואר בדבריו חידושי, שיש להעדיף החוקת עמלי תורה, מאשר מצות כתיבת ס"ת, לפי"ז נראה ג"כ מנהג ישראל קדושים שכל ימיהם מחזיקים עמלי תורה, ולפני מותם מקיימים המצוה בהידור להקדיש או לצוות על כתיבת ס"ת. ומסך לדבריו מצאתי בס"ח (פי' א"ף ל"ו), וי"ל: אם ישאלך אדם הנה יש בידי מעות אתנם לסופר לכתוב ס"ת או אתנם לעניים טובים שאין להם מלבושים, אמור לו ישעיה אמר (ס"ג נ"א), "כי תראה ערום וכסיתו". ואמנם מרן החיד"א בבבית עולם (ס"ג) ביאר דודאי הס"ח מירי שקיים כבר מצות כתיבת ס"ת, ולכא"ו אינו מוכרח, וצ"ע.

עוד נראה לומר בס"ד שיש בכוחה של מצוה זו, שמצווה בעת מותו לכתוב ס"ת על שמו, להצילו להמת מהמזיקים הרודפים את המת בעת הלווייתו עד קברו, ולהניצל מחיובת הקבר, בהיות והס"ת קדושתו גדולה עד למאד ומסלק כל המזיקים, שבורחים ממנו כמו מאש, וזה גם סוד הבאת הס"ת על מטתו של המת, לומר קיים זה מה שכתוב בזה, שאו אין רשות להמזיקים להתקרב אליו, ופועל אצלם יותר ממה שמחרימים או מנדים אותם שלא ליקרב אצל המת, וכמו שמוצינו שסגולת המזוזה לסלק המזיקים, לא גרע ס"ת. וכן מצינו בגמרא ברכות (גג.), שהיה רב נחמן כאשר היה משמר את התפילין שלו, היה נגס עמהם לבית הכנסת, כדי שישמרם עליו מן המזיקים, כמבואר ברש"י שם, וק"ו לס"ת שקדושתו גדולה, ובכלל מאתים מנה. ואפשר שזה ג"כ סוד ציווי התורה שיהיה למלך על זרועו עוה"ב, וקרא בו כל ימי חייו, מלבד טעם חיוב הלימוד בכל עת, שודאי פועל יותר לשמירה. וכן עשו אצל חזקיהו המלך בעת מותו, שהביאו ס"ת והניחו על מטתו, ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה, כמבואר בגמ' ב"ק (דף פ.). ולא שהיו עושים כן בייחוד כדי לסלק המזיקים, דאוי יש מקום לומר שהדבר אסור, להשתמש בכך לס"ת, אלא כיון שהיה היתר להביא את הס"ת משום כבודו של הת"ח להספידו. ולכן עתה שאין רשות להניח ס"ת על מטתו של כל חכם, ועל אחת כמה של כל איש מישראל, כמ"ש הרמב"ן (מועם האדם ענין ההספד), שהאינדא עדיף שלא לעשות ואפי' לאדם חסיד וגדול בתורה ויחיד בדורו, להניח ס"ת על מטתו ולומר קיים זה מה שכתוב בזה, שהרי בגמ' מו"ק (סג.), מבואר שאפי' במותו של רב הונא, נמנעו לעשות כן, וכתב הרמב"ן "ושמענו רבנן וקנינן נמנעו מזה", וכן נפסק בטור ושו"ע (יו"ד ש"ג). ומבואר בנושאי כלים דמ"מ להביא ס"ת ולהניחו על יד מטתו שפיר דמי, וכ"כ הפרשה הש"ך באר היטב וערוך השלחן שם, וכן שמעתי בפסירתו של מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל שהביאו ס"ת להדרו בעת מותו. מ"מ י"ל דמה"ט נהגו לנדוד ולנדב ס"ת בעת המיתה, שבכח סגולה ומצוה זו לסלק המזיקים, כמו שמונחים ס"ת על מטתו. ואפשר שזה גם סוד הדבר שמוצינו אצל כמה גדולים שציוו להניח חיבוריהם על מיטתם, כמו רבינו המהרש"א והפנ"ק חיים, ועוד.

למה לא מברכים על מצות משלוח מנות?

21 תירוצים בספר "כרם יוסף" עמ"ס "מגילה"!!

אוצר ייחודי ומקוץ של קושיות ותירוצים רבים על כל המסכת שורה אחר שורה, דף אחר דף! | 1000 עמודים | בתוספת מסכת מגילה | מחיר מיוחד! | 02-5373570 או 054-84-60007/8 נקודות מכירה בכל רחבי הארץ.

מתוך הסכמת מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוד בן שלום ראש ישיבת "הברון" עברתי על חלק מהספר ומאד נהניתי ומיוחד הוא בזמני שהוא מקוץ כל המסכת כולה, ולא הניח דבר קטן או גדול שלא עסק בו, וערוך בשפה ברורה ובהירה המביאה אורה של המסכת לכל מעיין, ובודאי יהיה לתועלת מרובה ויעלה על שולחן מלכי רבנן ויתקבל בבתי המדרשות ובישיבות הקדושות.

סדרת "אשכול יוסף"

ספר הובה בכל בית של תורה בישראל!

4 כרכים רבי מכר: אשכול יוסף עה"ת | אשכול יוסף מועדים |

אשכול יוסף הגדש"פ | אשכול יוסף ל"ג בעומר וענייני רשב"י (המערה)

ועכשיו במחיר מיוחד לרגל השקת הספר החדש "אשכול יוסף" – מועדים

להשיג בזוליות הספרים המוזכרות

יפה לך עומת בר איך | יסודי ראובן לדר-ו

זודע!

מעתה כל ספרי המכון בהפצת ספרי

הרכס רב אליהו בוכניק

הספריה הספרית | הפצת ספרי קודש רוח דוד | ולדמן בהמ"ד בעלזא |

זמנת מוריה באשקלון | אוצר הספרים בזליטל | זורל: ביגל איין |

מאזניים וזשל ועוד...

לכירורים והזמנות בכל רחבי הארץ: 054-846007/8

ספרא יודע?

כל הלומד בספר יודע!

מתיקות ועריכות היקף והדשנות

שנים כרובים זהב מקשה תעשה אותם משני קצות הכפורת" (כ"ט, י"ב)

היאך באמן חורבן הבית שלא עשו רצונו של מקום היו הכרובים פניהם איש אל אחיו?

אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין להגל היו מגללים להם את הפרוכת, ומראים להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להן ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת איש ואשה, [וימא נד.], ובשעה שנכנסו נוכרים להיכל ראו כרובים מעורים זה בזה, הוציאום לשוק ואמרו, ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו?! מיד זלזלו בהם, שנא' (פסוק 6) "כל מכבדיה הוילוה כי ראו ערותה", (שם, נד:).

מקשים המפרשים שהרי הגמרא בבא בתרא (טז) מקשה סתירה, שכאן בפרשתינו מבואר שפני הכרובים היו איש אל אחיו, ובדברי הימים (יג) איתא "ופניהם לבית" כלומר כל אחד מהכרובים מצודד כלפי כותלי בהמ"ק, ומתרת הגמ' שבזמן שישאל עושי רצונו של מקום פני הכרובים איש אל אחיו, אך בזמן שאין ישראל עושי רצונו של מקום פניהם מצודדים כלפי בית המקדש. וא"כ קשה היאך כאשר נכנסו נכרים להיכל בעת החורבן היו הכרובים מעורים זה בזה, כביכול כאות שעושים רצונו של מקום, והלא באותה שעה לא עשו רצונו של מקום ומפני כך חרב הבית?

יישוב א' - כרובים שעל גבי הכתלים תמיד היו מעורים זה בזה

הנה קושיא זו נפתחת כבר בדברי הראשונים בשם המהר"י מיגש זצ"ל, וכתב הריטב"א (יומא טז) בשם יש מתרצים שדווקא בכרובים של משה היה שינוי בין זמן שעושים רצונו של מקום לבין זמן שלא היו עושים רצונו של מקום, אבל בכרובים שהיו על גבי הכתלים תמיד היו מעורים זה בזה. אך הריטב"א מקשה על פירוש זה שאם הכרובים שהיו על גבי הכתלים היו תמיד מעורים זה בזה, אם כן היאך אמרו בגמרא שכאשר היו עולים לרגל היו מראין להם הכרובין להראות חיבתן לפני המקום.

יישוב ב' - נעשה נס לרעה לגלות ערותן

הריטב"א מתרין שהנכון הוא כמו שפי' הרא"ם ז"ל שבשעת החורבן היו הכרובים בנס מעורים זה בזה, אלא שנעשה הנס לרעה לגלות ערותן. ברם פירושו של הריטב"א צ"ע. ג' דכיון שמהות הכרובים כשהיו פניהם איש אל אחיו, היה בא להורות שעושים רצונו של מקום, אם כן היאך שידבר זה עצמו יהיה מורה על גילוי ערותן של ישראל? ונראה ליישב בס"ד שהכרובים בעיקר באו לגלות על אחדות ישראל, שאם היו עושים רצונו של מקום ולא היו מפורדים, אלא מאוחדים, אז באותה מידה היו הכרובים פניהם איש אל אחיו, אבל אם ח"ו לא היו מאוחדים כך באותה מידה לא היו הכרובים איש אל אחיו. כלומר שאף שהכרובים היו כנגד הקב"ה ועם ישראל, היה מתכווין הקב"ה להורות בזה שבאותה מידה שעם ישראל פניהם איש אל אחיו, כך באותה מידה פניו כלפי ישראל. ואולם באותה שעה ישראל היו מאוחדים פניהם איש אל אחיו, לא לגמילות חסדים ולעבודת השי"ת, אלא רק לעבירה, לכך בא הסימן הזה לנס ולרעה שמאוחדים המה לרעה.

ויש להוסיף דהנה נגמ' ביומא (טז טז) נחלקו אם מה שהיו מגללים את הפרוכת להראות חיבתן היה במקדש ראשון או במקדש שני. ולפי זה יש לומר שדברי הריטב"א שהנס היה לרעה, עולה בקנה אחד עם מסקנת הגמרא כמאן דאמר שבמקדש שני היה כן, ואכן מקדש שני חרב בגלל שנאת חנם כנודע, כמו שאמרו רבותינו ז"ל ביומא (טז) שמקדש שני היו עוסקים בו בתורה ובמצוות ובגמילות חסדים, וחרב מפני שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלושה עבירות, עבודה זרה גילוי ערות ושפיכות דמים. ולכן יש לומר שנס הכרובים בעת החורבן היה לרעה, כי היו מאוחדים באותה עת רק לדבר עבירה, אבל למאן דאמר שבבית ראשון היה הנס, יש לומר שלא היה נס

הכרובים לרעה ולגנאי, אלא אדרבה לשבת, כי בא להורות שיעקר חטאם לא היה בשנאת חנם, כדמשמע בגמרא שם. נמצא לפי זה שאף ברגע הקשה ביותר, עת חילול המקדש, וחורבן בית ה', מכל מקום, גילה הקב"ה חיבתו לישראל על היותם קצת מאוחדים.

יישוב ג' - ברגע שפרצו אויבים התעוררו ישראל לתשובה

לולא דמסתפינא הייתי מפרש שודאי מה שהיו הכרובים פניהם איש אל אחיו, לא לגנאי עשה הקב"ה נס זה, אלא לפי מעלתן ושבתן של ישראל, כי בודאי באותם רגעים נוראים שנכנסו פריצים לחלל את המקדש, התחילו אלפים מבני ישראל להתעורר ולהזור בתשובה, שהרי כבר ידעת שירמיהו הנביא ושאר הנביאים היו מוכיחים את עם ישראל שבחמ"ק עתיד להיחרב מפני עוונותיהם, אך עם ישראל לא האמין לדבריהם, ושעה לדברי שקר של נביאי הבעל, שלא יתכן מציאות שבחמ"ק יחרב, הן מפני שירושלים חמות סביב לה, והיו בה גיבורים גדולים, והם מפני שהיו סבורים שצדיקים הם. אבל בעת שהתחיל החורבן, בודאי היה התעוררות גדולה, כי נחרדו לראות שאכן בחמ"ק מתחיל להיחרב, ומחמת אותה התעוררות ותשובה שעשו באותה שעה רבים מישראל, נהפכו מיד הכרובים כאיש אל אחיו, אך כל אותה התעוררות היה רק לכמה רגעים, ולפי שלא המשיכו עם אותה התעוררות ותשובה, לכך נתן הקב"ה בלב הנוכרים להוציא הכרובים ולזלזל בהם, ולא רצה לשנות הכרובים בפני האומות להיות כמקדם פניהם אל הצד, מפני כבודם של ישראל.

יישוב ד' - שלא יתייאשו ישראל מהרחמים

הרמ"ע מפאנו זצ"ל בספרו עסיס רימונים (שער ח, מהות והאגדה פ"ט) וכו"ז בספרו עשרה מאמרות (מאמר מעין גניס, ח"ב לקיטוס), כי סוד הדבר שבעת החורבן היו הכרובים מעורים זה בזה עולה יחד עם מאמר הכתוב בישיעה (ל"י) "ומלאכי שלום מר יבכו", והיינו כדי שלא להבעית את ישראל, והוא הטעם שאמרו שלא להבעית את ישראל, פן יתייאשו מן הרחמים. וכעין זה מצינו גבי רבי שבשעה שנפטר אמרו שכל מי שיאמר שרבי נפטר ידקר בחרב (פסוקי קד), וביאר בשטמ"ק בשם רש"י שעי' שלא ידעו שנפטר ימשיכו להתפלל שיתרפא ועי"ז יקום לתחיה. מתוך הספר "אשכול יוסף" עה"ת וראה שם עוד 5 תירוטים

שילעורים ודרשות לזוהר אדר

- זו"ג והקש' את מספר השילעור:
- 274 משזכנס אדר מרבים בשמוזה תשפ"ג
- 214 משזכנס אדר מרבים בשמוזה תשפ"ב
- 149 משזכנס אדר מרבים בשמוזה תשפ"א
- 280 מדוע אוזעוריש סירב לקבל את הכסף
- 221 זוידועיים זכלאים לפורים
- 220 הלכות פורים
- 150 פורים ומגילת אסתר
- 151 מגילת אסתר פרק ג'
- 281 שילעור בעת משתה היין פורים התשפ"ג מבית הכנסת "מוסיוף"

"עין חיים למוזיקים בה ותומכיה מאושר"

יו"ל לזכות ידידנו האזנים היקרים והנעזימים אוהבי התורה פטרוננו העלון "אשכול יוסף" מר גדעון זיסים הי"ו ומר אהרן זיסים הי"ו אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, בכריאות איתנה ונהורא מעליא שובע עימוזות וכט"ס. בכלל הברכות יבורך ידידנו היקר שלובני זיסים הי"ו מוקדש ומונצח לע"ז אריהם זיקרים: סאלם אליה בן מסערה זל, זוריה בת זרניה ע"ה לע"ז זיסים בן זוריה זל, ולע"ז זיסים מועלם בן סלימה זל ולע"ז מיכאל בן חיה זל, תל. זל. ב. ה.

"קול התור זשמע בארצנו"

להאזנה לשילעורי הרב יוסף זלי סימן טוב שליט"א מוזה"ס "כרם יוסף" ו"אשכול יוסף" עה"ת
073-371-8053
להאזנה לשילעורי השילעור
זו"ג והמתן לשילעור האזרחון
לצינתוק והאזנה בשידור זלי:
זו"ג והקש' #
ניתן להזריר מ"קול הלשון"